

НАПРЯМ 4. ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ

Каргіна О. О.

*студентка 2-го курсу магістратури групи 035-А-11мз
спеціальності «Філологія. Германські мови та літератури
(переклад включно) перша-англійська»
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
Науковий керівник: Статкевич Л. П.
кандидат філологічних наук, доцент
Навчально-наукового інституту філології та журналістики
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*

МІФОЛОГІЧНІ ТА КАЗКОВІ МОТИВИ В ЛІТЕРАТУРІ ФЕНТЕЗІ

Літературні твори жанру фентезі мають надзвичайну популярність серед цінителів літератури в наш час. Сформувавшись ще в XV столітті, цей жанр зазнав свого повноцінного розквіту саме в середині XX століття. Світова криза XX століття та жакливі реалії життя обумовили появу нових літературних жанрів, за допомогою яких можна зануритись в іншу реальність, у вигадані світи, щоб не бачити правди, яка відбувається навколо.

Суспільство не хотіло бачити недосконалий реальний світ, породжений війнами, тому в літературі було створено фентезійні світи. І саме в XX столітті з'являється велика кількість письменників цього жанру.

Провівши аналіз перших літературних творів жанру фентезі, які зазнали найбільшої популярності серед суспільства, можна побачити, що основоположниками жанру фентезі є американські та британські автори, а відтак існує дві школи фентезі – американська та британська. До британських авторів-фантастів, основоположників жанру фентезі можна віднести Клайва Льюїса – автора циклу романів «Хроніки Нарнії», Чарльза Вільямса та твори «Війна в небесах» та «Старші аркани», ну і звичайно ж Джона Рональда Толкіна з його романом «Володар Перстнів». Найбільш відомими американцями, які заснували

американську школу фентезі є Роберт Ірвін Говард, котрий створив образ знаменитого Конана-варвара, Кларк Ештон Сміт і Говард Філіп Лавкрафт і його «Поклик Ктулху».

Актуальність даного дослідження полягає в тому, що в наші дні жанр фентезі набуває великої популярності. Будучи відносно молодим жанром у читачів виникає інтерес до дослідження джерел та витоків даного жанру. Ще цікавішим питанням дослідження джерел літератури жанру фентезі стає після розуміння того, що основними джерелами цього жанру є міфи, казки та легенди. Твори літературного жанру фентезі містять елементи фольклору та міфологічну основу. Так, в творах цього жанру використовуються архаїчна символіка та сюжетна лінія, характерна для міфів та казок.

Вивченням питання міфологічних та казкових мотивів творів жанру фентезі займалась велика кількість дослідників.

В. Березин в своїй статті «Фентезі» зазначає, що у витоків фентезі стоїть міфологія в тому числі і міфи стародавньої Греції, так він пише, що «коріння цього явища дійсно древні, йдуть у цілком конкретні сюжети – від переказів про короля Артура і лицарів круглого столу. <...> Не дивлячись на те, що греко-римський пантеон більш структурований, саме кельтська естетика стала домінувати в фентезі» [1, с. 7].

Думка про те, що більша частина творів жанру фентезі заснована саме на міфологічних сюжетах знаходить своє підтвердження у використанні прототипів головних героїв міфів та легенд.

Так, багато дослідників, в тому числі і польський письменник та автор циклу романів, написаних в жанрі фентезі – Анджей Сапковський «Відьмак», вважають, що джерелами фентезі також є легенди середніх віків. В статті «Вареник, або Ні золота в Сірих Горах» він говорить, що легенда про короля Артура лежить в основі багатьох творів в жанрі фентезі. Одним з таких творів є твір Дж. Р. Толкіна – «Володар Перстнів» [2, с. 419].

Прослідкувавши за тим, яким чином автори використовують в якості джерел фентезі міфи, казки та легенди, можна побачити, що є певні закономірності такого використання. Автор, використовуючи мотиви казки у творах фентезі, робить казку більш схожою на міф, оскільки міф містить події, у які читач

вірити, а казка – це абсолютно вигадана історія. Так перетворення казок можна побачити на прикладі казки про Білосніжку, казка про абсолютно добру, чисту та наївну дівчину перетворилась оповідання з сюжетом, в якому Білосніжка – зла розбійниця, яка напала на людей та грабувала їх за допомогою гномів. Через перероблену історію було показано більш достовірні та правдоподібні події, ніж вони були у казці, що робить такий сюжет більш схожим на міф. Ще одним прикладом перероблення казок на більш правдоподібні історії є сюжет циклу фентезійних романів Анджея Сапковського «Відьмак», так сюжет «Відьмака» великою мірою полягає в переробці сюжетів добре відомих казок.

Міф та казка є надзвичайно близькими з творами жанру фентезі. Поетика та чуттєвість казки гармонійно доповнює твори фентезі. Також казки містять елементи повчальності, які так необхідні для жанру фентезі. Оповідальна манера творів та епічність є саме тими елементами, які твори фентезі запозичує у міфах.

Слід зазначити, що твори фентезі запозичують з міфів, казок та легенд не тільки сюжет. А це може бути і спосіб сприйняття певних подій, спосіб мислення, який фентезі бере у героїв міфів. Так, А. Лосєв в «Діалектиці міфу» каже, що читач може зіткнутись з саме з міфічним поглядом на міфи [4, с. 3]. Також суть його поглядів полягала в тому, що міфічна свідомість є контексті дійсності може бути розглянута як в найбільшій мірі яскрава справжня дійсність [4, с. 3]. Тобто спосіб мислення міфічних героїв та спосіб їх сприйняття світу, перенесено на деяких героїв фентезі.

Автори творів жанру фентезі, як правило, беруть з міфології лише прототипи героїв чи сюжет міфу, однак, в деяких випадках автори нічого не змінюють і використовують міф повністю, тільки адаптувавши його сюжет для читача. А. Вінтерле в своїй статті «Міф як основа літератури фентезі» висловлює думку про те, що автор не завжди змінює сюжет вже існуючої міфологічної системи, в деяких випадках автор взагалі нічого не змінює, а просто переписує міфи для сучасного читача [3, с. 38].

Під час вивчення питання взаємозв'язку літератури фентезі та міфології, дослідники виділяють ряд рис, які об'єднують ці два елементи культури. Так, О. Павлухіна вважає, що фентезі та

міфологію об'єднують «сплетіння і гармонійне поєднання різних традицій, трепетне ставлення до природи, поширеність сказань про чарівників і чарівні країни, повагу до дохристиянської культури і світогляду» [5 с. 26].

Таким чином, дослідивши питання, щодо наявності міфологічних та казкових мотивів в літературних творах жанру фентезі можна зробити висновки, що твори жанру фентезі є частиною сучасної світової літератури, які органічно в ній поєднуються з іншими її елементами. Джерелами жанру фентезі є міфи, легенди та казки. Кожне з цих джерел певною мірою вплинуло як на загальне формування жанру фентезі, так і на сюжети, персонажі головних героїв та їх поведінку в кожному окремому літературному творі жанру фентезі.

Список використаних джерел:

- 1 Березін, В. Фентезі / В. Березін // Жовтень, 2001. № 6. – 6 с.
- 2 Сапковський А. Вареник, або Немає золота в Сірих Горах // Дорога без повернення: повісті, оповідання, Есе. М., 1999. 419-420 с.
- 3 І.Д. Вінтерле Міф як основа літератури фентезі. Вісник Нижньогірського університету імені М.І. Лобачевського, 2012. № 1 (2), 37-39 с.
- 4 Лосев А.Ф. Діалектика міфу. М.: Правда, 1990. 145 с.
- 5 Павлухіна О. В. Міфічний і магічний в сучасній британській дитячій літературі: дис. кандидат філософських наук 09.00.14 Санкт-Петербурзький державний університет, 2014. 165 с.